

Газета друкувалася у м.Гадячі Полтавської губернії з 1906 по 1919 роки, відновлена у 2024 році
Виходить один раз на тиждень, зазвичай по вівторках

<p>ч. 18-19 у поточному році</p>	<p>У Ч. 18-19: Від Редакції; «Полтавський чубатий вінок, як невід'ємний весільний атрибут» Марія Рахмун; «Дідуся поховали у власному дворі... Спогади про Голодомор у селі Лютенські Будища на Полтавщині Марії Величко» Роман Молдавський; «Іван Зарецький – лютенчанин, знаний на увесь світ» Ірина Чемерис</p>	<p>ч. 1882-1883 з 1906 року</p>
---	---	--

ВІД РЕДАКЦІЇ

Шановні читачі!

Редакція газети «Рідний край» продовжує ретроспективу чисел газети Гадяцького земства за 1917 рік.

Пропонуємо зануритися у події, що відбувалися в Україні наприкінці квітня 1917 року. Число 49 від 01 травня 1917 року розповість вам про ціни на періодичні видання, дізнаєтеся про те, хто був призначений гадяцькими міськими міліціонерами, а також що обговорювали на загальних зборах Союзу службовців Гадяцького земства і з'їзді волинського духовенства та яку постанову ухвалив Український Селянський З'їзд у Полтаві.

Ви узнаете про «Просвіту» на Полтавщині, а стаття Миколи Арндта «В дні великої революції» повідає про події 26 і 27 лютого 1917 року, що відбувалися в Петрограді й багато іншого.

Але родзинкою цього випуску стала редакційна стаття «Найстрашніше військо».

Приємного читання.

Редакція

ПОЛТАВСЬКИЙ ЧУБАТИЙ ВІНОК, ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ВЕСІЛЬНИЙ АТРИБУТ

Ой вінку мій, вінку, хрещатий барвінку!

А я тебе плела вчора до вечора.

Виси, мій віночку, на злотім кілочку,

На злотім кілочку, шовковім шнурочку.

Народна обрядова пісня

Український вінок із давніх часів був обов'язковим елементом жіночого народного строю. Гармонійно поєднуючись із барвами різноманітних елементів одягу, вінок додавав своїй власниці стрункості, чарівливості, підкреслював молодість і юнь, був ознакою дівочої цноти і честі. Його основою слугувало коло, що вважався символом вічності, нерозривності і нескінченності: любові, стосунків, родових уз.

Головний убір, спрямований угору – до неба, ніби крона дерева, підтверджує припущення про космологічні уявлення наших предків. Про це свідчить також наявність на ньому солярних знаків або ж зображень птахів. Вважалося, що останні мають приналежність до вищого світу.

Окрім зв'язку з небесним, вінки ще й виконували функцію оберегів – влітаючи до кола спеціальні квіти, трави чи елементи, дівчата намагалися захистити себе від зурочення та інших чар і прокльонів людей зі злим оком.

Етнографи виділяють понад 70 різновидів українського вінка. Призна-

чення їхнє, як і функції, різноманітні, а хрестоматійна класифікація наступна: обрядові, ритуальні і магичні. Думка переважної кількості дослідників сходиться на тому, що основним віковим цензом ношення вінків було повноліття. Хоча подекуди його одягали з підліткового періоду, коли дівчинка перетворювалася на дівчину.

Чубатий вінок в експозиції Гадяцького історико-краєзнавчого музею

Із покоління у покоління жінки намагалися передати свої знання про традиції народу нащадкам: бабусі – онучкам, матері – донькам. Тому з ранніх літ дівчатка вчилися плести віночки. Відбувалося це у формі гри та наслідування старших подруг. Процес виготовлення вінка – ціла наука, яка поєднує у собі багато магичних традицій наших пращурів. Тут мало вагу все, починаючи від складових частин плетениці (рослин, квітів,

трав, елементів, символів) і завершуючи часом, місцем і метою виготовлення.

Чи не найголовнішим вінком у житті дівчини, майбутньої жінки, був весільний. Подекуди на сватання сплетений із барвінку вінок вона дарувала хлопцю, якому дала згоду на заміжжя. А дівочий – був останнім головним убором із квітів, що вона одягала. Виготовляли його подружки молодої у дівич-вечір, останню ніч перед шлюбом. Траплялося, що обставини і матеріальна скрута змушували дівчат передавати вінок одна іншій, особливо якщо він був виконаний із тривких матеріалів. Так у одному плетінку могло виходити заміж кілька наречених. Після весілля вінків не носили. Жінки одягали хустки або намітки, щоб сховати волосся і не демонструвати на людях коси – дівочої краси.

Чубатий вінок

Продовження на четвертій сторінці

ДІДУСЯ ПОХОВАЛИ У ВЛАСНОМУ ДВОРІ...

СПОГАДИ ПРО ГОЛОДОМОР У СЕЛІ ЛЮТЕНСЬКІ БУДИЩА НА ПОЛТАВЩИНІ МАРІЇ ВЕЛИЧККО

Родинні історії, немов хрестики вишиванки, складають візерунок минулого України. Та, на жаль, в історії були не лише білі й пастельні кольори, а й чорні. Саме такою трагічною сторінкою є Голодомор 1932 – 1933 років. Він забрав мільйони життів, а спомини про Голодомор тих, хто вижив, назавжди закарбувалися у пам'яті. Історію власної родини переповіла співробітникам Національного музею Голодомору-геноциду уродженка Полтавщини Марія Никифорівна Величко. У роки Голодомору вона була ще маленькою дівчинкою, але те жахіття, що пережила її сім'я, вона пам'ятає досі.

«Я дуже плакала,

як наше майно продавали»

Напередодні Голодомору родина Марії Никифорівни мешкала у селі Лютенські Будища Зінківського району, менш ніж у тридцяти кілометрах від м. Гадяча. Родина Величків була типовою для України того часу. Молоді працьовиті батьки, багато дітей, міцне господарство. Звичним для кінця 1920-х рр. було спільне проживання батьків, дорослих дітей та онуків. Тому пані Марія з надзвичайним теплом згадувала про свого дідуся, якого любила й поважала. Вона оповідала звичний для української родини уклад: багате господарство (кури, гуси, корова), велика хата, молотарка. Традиційними у родині були спільна вечеря, повага та авторитет до найстарших членів родини (наприклад, слово діда не піддавалося запереченню), глибока релігійність (Марійка вже у чотири роки знала «Отче наш» – молитву, якої навчив її дідусь), любов та турбота до малечі. Марія Никифорівна згадувала як, будучи ще малою, напередодні Голодомору, хитрувала, бо погано їла. Вона просила налити їй борщу в одну тарілку із дідом, щоб не було видно, скільки вона з'їла, але дорослі швидко розгадали це дитяче лукавство.

Щасливе дитинство Марійки стало назавжди зруйноване у 1932 році, коли їх прийшли розкуркулювати комуністичні активісти. Батькові дівчинки Никифору Величку наказали віддати до колгоспу коня, але він відмовився. Згодом глава родини зумів виїхати на Донбас, на заробітки, де влаштувався заступником директора на невеликому маслокомбінаті. У цей же час комуністи

вигнали родину Величків із хати, забрали все майно. Особливо пані Марія запам'ятала мамину скриню, де зберігалися цінні для сім'ї речі: все було виставлено на торги: й домоткане сукно, й хустка з блакитною канвою – вона особливо була до вподоби малій Марійці.

«Зібралось дуже народу багато... Ви знаєте що таке рогач і кочерга? Вони беруть на рогач, піднімають – кому там юбка, кому кофта, – згадувала Марія Никифорівна. – Я пам'ятаю, як моя мама ткала на станку, в мене ще досі є кусочок полотна, яке моя мама виткала. І стали продавати. А я дуже плакала, як продавали. Накинули голубу хустку з білою такою кайомкою, красиву. Я ж раніше просила: «Мамо, ти ж мені, як виросту, її подаруєш?», а вона казала, що «це все буде ваше – твоє і Сашине».

Марія Величко

Певний час після розкуркулення Марійка, її молодша сестричка Саша та мати ще трималися. Дід Семен (батько матері) забрав їх до себе. У нього у хаті вже мешкали його менша донька з дітьми, тепер додалася родина Катерини, середульшої. Жили за рахунок того, що родина діда Семена мала «дукачі», зароблені ще на службі у поміщика пана Кальницького. Ці надійно заховані монети мати Марійки міняла на крупу у магазині «Торгсину». Та незабаром цінні речі вичерпалися. Діти стали пухнути від голоду, з їжі залишився лише кормовий буряк, яким раніше свиней годували. У сусідів Величків вже троє дітей померло. Тоді мати Марії вирішила виїхати із села.

Вона дістала останню хустку – блакитну, уквітчану візерунком, і дала малій Марійці, щоб та пішла до голови колгоспу й виміняла хустку на щось їстівне. Марія Никифорівна з болем згадувала ті почуття приниження, які вона тоді пережила: «Я милостиню не можу просити. Мама, я умру, но не буду». Але таки взяла хустку і пішла до хати голови. «Зайшла в хату, а в них так пахне пирога-

ми (плаче), роки пройшли, а я досі пам'ятаю, – згадувала Марія Величко. – За хустину дали мені два пиріжки. Я поки дійшла додому, один з'їла, потім плакала: «Мамо, пробач, я не могла стриматися. Потрошку щипала (це ж селянські пироги, великі, не такі як у нас). Я щипала, щипала і з'їла». Вона каже: «У мене ще дукачі є, як стане тепліше, поїдемо до тата».

«Дідусь пішов рясту нарвати, приліг відпочити і більше не встав»

Навесні 1933-го вирушили в дорогу – до батька на Донбас. «Мама взяла мене на плечі, бо в мене вже ноги стали пухнуть. А своїй сестрі Христі дала один чи два дукача і каже: «Я оставляю на тебе дочку меншу Сашу». Саші п'ять із половиною років було, а мені шість з половиною... Мама таки довезла мене до Костянтинівки, де батько на роботу влаштувався. Вийшли з поїзда, нам показали куди йти в совхоз. Мама каже: «Я тебе не донесу». Трохи пройшли, там люди орали землю. Мама до них: «Я оставляю у вас дитину і піду в совхоз».

Мама знайшла тата і повернулася. «Побачила, як один дядько одламав хліба мені – я так схватила його, а один з пляшки молока наливав. А мама: «Спасибі, люди добрі, але не давайте, їй не можна. Вона голодна – вмерти може». А я думаю: «О Боже, мама моя не дає їсти», – розповідала жінка.

А потім прийшов тато. Він взяв Марійку на руки і дуже плакав та ще й дружину картав: «Як же ти додержала дитину, що ніжки попухли?..»

Мама переночувала і вирушила назад – по молодшу донечку і свого батька Семена. Привезла обох. Дітей виходили, а дідусь на довго не захотів залишатися, все боявся, що його дружина Гаша, з якою прожив багато років, помре. Взяв харчів і повернувся. Але привезене все лишав дітям своєї другої доньки, а сам їв, що прийдеться. Пішов якось у сад рясту нарвати, приліг відпочити та більше й не встав – помер з голоду...»

Родина Никифора Величка повернулася в рідне село в 1935 році. Тоді маленька Марійка дізналася, що старша мамина сестра Олена, яка вийшла заміж у сусіднє село Власівку, втратила всю родину – чоловіка, трьох дітей, свекрів, а сама збожеволіла від горя.

Дідуся Семена поховали у власному дворі. Бо не було сил довести до кладовища. А в 1947-му, під час ще одного штучного голоду, біля нього поховали і бабусю Гашу.

Продовження на четвертій сторінці

ГАДЯЧСЬКАГО ЗЕМСТВА

Выходить 2—3 разъ въ недѣлю, обыкновенно по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ.

№ 49.

Въ № 49.—Разпоряженіе Уѣзднаго Комиссара.—Общее Собраніе Союза служащихъ Гадячскаго Земства.—Найстрашніше військо.—Постанови Укр. Селянського З'їзду в Полтаві.—„Просвіта“ на Полтавщині.—Звістки.—Вірші Л. У.—Село Лучки.—Въ дни великой революці.—Журналъ Земскаго Собранія.—Сельско-хозяйственный отдѣлъ.—Телеграммы.—Объявленія.

№ 49.

Установленіе цѣны при продажѣ періодическихъ изданій.

Въ г. Гадячѣ устанавливается съ 18 апрѣля 1917 года, вверде до измѣненія, слѣдующая цѣна на розничную продажу повременныхъ и періодическихъ изданій.

1) „Газета Гадячскаго Земства“ и телеграммы, выпускаемыя отдельными выпусками Гадячскимъ Земствомъ,—по номинальной цѣнѣ.

2) Полтавскія, Одесскія, Харьковскія и Киевскія Газеты на 1 к. дороже номинальной цѣны.

Примѣч. 1) Газеты, издаваемыя въ районѣ Полтавской губерніи, кромѣ Гадячской, такъ же на 1 к. дороже номинальной цѣны.

3) Петроградскія и Московскія газеты—на 2 коп. дороже номинальной цѣны.

4) Прочія газеты—на 1 к. дороже номинальной цѣны.

5) Телеграммы, выпускаемыя отдельными выпусками независимо отъ мѣста ихъ выпуска, по номинальной цѣнѣ.

Примѣчаніе 2). Виновыми въ нарушеніи этой таксы будутъ преслѣдоваться по закону.

Цѣна на всѣ журналы и книги повышается на 10%.

Примѣчаніе 3). Виновыми въ продажѣ газетъ и журналовъ подъ видомъ послѣдняго выпуска старыхъ выпусковъ будутъ преслѣдуемы по закону.

Гадячскій Уѣздный

Комиссаръ Полетика.

Приказъ по милиціи.

Гадячскаго Уѣзднаго Комиссара отъ 26 апрѣля 1917 г.

Согласно представленія Гадячскаго Уѣзднаго Общественнаго Комитета мною доушенъ бывшій помощникъ исправника Іосифъ Александровичъ Костиря—помощникомъ начальника Уѣзднои милиціи, съ возложеніемъ на него временно обязанности Начальника Уѣзднои милиціи съ 19 марта 1917 г. Участниковыми Комиссарами: 1 участка—Василій Федоровичъ Целаріусъ съ 20 марта 1917 г., 2 го участка Василій Харитоновичъ Карпенко съ 1 мая 1917 г., 3 го участка Іванъ Евстахійевичъ Щербакъ съ 20 апрѣля 1917 г., 4 го участка Іванъ Михайловичъ Кривсунъ съ 1 мая 1917 г., 5 го участка Іванъ Петровичъ Храпаль съ 1 мая 1917 года.

Копію настоящаго приказа сообщить Начальнику Уѣзднои милиціи для свѣдѣнія, объявить вновь назначеннымъ лицамъ, вручивъ имъ билеты и предложить принять въ завѣдываніе свои участки.

Уѣздный Комиссаръ Полетика.

Гадячскаго Уѣзднаго Комиссара №3 отъ 26 апрѣля 1917 г.

Согласно представленія Городского Общественнаго Комитета мною утверждены: участковымъ Комиссаромъ г. Гадячъ Григорій Івановичъ Стиликъ съ 20 марта с. г.

Рядовыми городскими милиционерами:

- 1) Анисимъ Мироненко съ 20 марта 1917 г.,
- 2) Алексѣй Бондаренко съ 20 марта 1917 года.
- 3) Іванъ Тронь съ 20 марта 1917 г.,
- 4) Романъ Кривсунъ съ 20 марта 1917 г.,
- 5) Петръ Морашенко съ 20 марта 1917 г.,
- 6) Григорій Пелипенко съ 20 марта 1917 г.,
- 7) Павелъ Питель съ 20 марта 1917 г.,
- 8) Козьма Макаюда съ 20 марта 1917 г.,
- 9) Моисей Ковтунъ съ 20 марта 1917 г.,
- 10) Данило Сошенко съ 20 марта 1917 г.,
- 11) Іосифъ Варфульскій съ 10 апрѣля 1917 г.,
- 12) Яковъ Твердовскій съ 10 апрѣля 1917 г.,
- 13) Афанасій Титаренко съ 10 апрѣля 1917 г.

Копію настоящаго приказа сообщить Начальнику Уѣзднои Милиціи для свѣдѣнія, объявить вновь назначеннымъ лицамъ, вручивъ имъ билеты и предложить принять означенныя должности.

Уѣздный Комиссаръ Полетика.

Общее Собраніе Союза служащихъ Гадячскаго земства.

На 6 мая с. г. въ 4 часа дня, въ помѣщеніи Гадячскаго высшаго начальнаго училища, назначено общее Собраніе Союза служащихъ Гадячскаго земства. Согласно § 21 Устава, это Собраніе будетъ считаться состоявшимся при всякомъ числѣ явившихся членовъ и на другой срокъ перенесено не будетъ. На обсужденіе Собранія Союза вносятся слѣдующіе вопросы:

- 1) Выборы Комитета Союза.
- 2) выборы представителей въ Полтавскій Губернскій Союзъ.
- 3) рассмотрение проекта организаціи суда чести при Союзѣ.
- 4) избраніе представителя въ Губернскій Комитетъ.
- 5) избраніе членовъ суда чести.
- 6) избраніе членовъ ревізійной комиссіи.
- 7) избраніе представителей въ Украинску Громаду.
- 8) избраніе представителей во всѣ общественныя организаціи.
- 9) обсужденіе дѣйствій служащаго земства, Рубинскаго, въ отношеніи къ Союзу.
- 10) обсужденіе отказа Земскаго Собранія отъ принятія 10 ти представителей отъ Союза въ засѣданія гласныхъ.
- 11) возбужденіе перетъ Управой ходатайства объ отъѣздѣ ночныхъ дежурствъ служащихъ въ Управѣ.
- 12) и вообще всѣхъ вопросовъ, возникшихъ въ Собраніи.

Найстрашніше військо.

Коли, на провесні свого визволенія од вікового московсько-петербургського рабства, Україна змогла дихнути вільними грудьми й прислухатись до свого серця, до свого національного почування, тоді почало на Україні озиватися серце до серця, почали наші люди гуртуватися в свої громади українські. Гуртувалися товариства учительські, письменницькі, коопераційні і інші й інші.

Зовсімъ природна річ, що й проміж нашими військовими людьми виникла гаряча українська патріотична думка, а з нею виникло й бажання,—щоб воляки-українці теж єдилися „свій до свого“. Се була жива потреба живих людей.

Із цього повстало—„українське військо“. Наші воляки подіазилися в Київ і послали заступників від себе в „Центральну Українську Раду“. Потім урядили військове свято українське; пройшли по Києву з своїми народними корогвами. Вводили те що з незабутого, давнього строю у свій військовий розпорядок.

Коли такі бажання „свого“ виникали у воляків иншої народности,—ніхто тому не дивувався і ніхто того не лякався. Ого ж іще в початку війни згуртувалося в Києві—„військо чеське“; особий відділ його призводно виступив у Києві і його урочисто виводили на війну.

Те саме, ще виразніш, з'ясувалося—в справі війська польського. Скликано було „польські леґіони“ (як ще й не звісно було, куди саме мають вони йти). Те особне військо польське, з своїм стягом,—було теж урочисто привітано в Києві і встановило свою корогву, із старопольським королівським орлом, на київській городській Думі. Польський полк теж виводили на фронт.

І—нічого. Знов ніхто не дивувався, не діз на стіну від злести і не лякався.

Аж ось—українці забажали мати свій полк. І згуртували його, назвавши так: „Український полк імени Богдана Хмельницького“. В полк увійшло 3 тисячі військових людей, сьлат і офіцерія. В той гурт увійшли і охочі, і такі, що вже служили в війську, та були в одуску, або й такі, що одстали од своїх частей; були й випущені з лазаретів, та знаходились на „распредѣлительному пунктѣ“ в Києві.

Всі ці воляки зовсім не думали ухилитись од війни; навпаки, згуртувавшись у полк і вибравши собі одного капітана за командіра, Український полк хотів іти на фронт.

Маючи таку думку, Український полк вважався до „Центральної Української Ради“; однак Рада в такій чисто військовій справі не могла пособити і послала заступників від полка до влади військової.

Влада ж військова поглянула на саме заснування Українського полка—ворожо. Начальник київського військового округу, генерал Ходорович, говорив з депуташею полка дуже невизрадно, тільки-що не грубо; сказав, що своєю волею він рішити одравку Українського полка на фронт—не може; взагалі ж—сказав скільки добрих слів. За саме тільки те, що Ходорович прийняв військових з Українського полку мов би те привітно, та сказав скільки тих добрих слів, вони висловили йому своє тепле почуття, носили його на руках. Ходорович послав запитання до командуючого юго-зап. фронтом, ген. Брусилова, що робить, з тим Українським полком? бо його участники хотять іти на фронт не до своїх частей, а особно полковою одиницею, яко окремий Український полк.

Од Брусилова прийшла відповідь дуже не прихильна до тієї думки і навіть груба. Він писав Ходоровичу, що участникам Українського полка не можна дозволити зоставатись в сьому полку, що з їх тільки 500 душ можуть зоставатись в Києві і до них можуть потім прилучатись тільки добровольці; всі ж ті військові, котрі вступили в сей полк, а числяться в інших військових частях, повинні неодмінно вернутись тільки до них.

При тім генерал Брусиллов додав ще й такі слова:—що він дивується, як могли дозволити волякам „українцям“ щось там видумувати; хіба, каже, нема в Києві—„вооруженої воєнної сили, которая бы прекратила безчинство?“

Отака ловись!

А яке ж „безчинство“? Коли б справді Український полк містив у собі зборище якихсь розбишак, що покинули свою військову справу і тільки думають про те, щоб ухилитись од неї, та чинити всякі непотрібні речі; а то ж люди ходять, просять: пошліте нас на фронт, ми хочемо боронити свою країну,—тільки під нашою українською корогвою!

Яке ж тут „безчинство“? і як можна кидати таке слово—волякам-українцям, коли його не кидано було иншим національним полкам?

Ого ж то й є, що української національної корогви бояться найбільше! Кажуть:—та їх не 3 тисячі, а 30.000; вони збагачуть і інших, бо українців єсть багато і вони почнуть десятками тисяч при-

тивно было на душе, сознавая, что борьба эта ведется против своих братьев.

Вот к телефону подбѣжал подполковник, командир батальона и начал говорить. Уже сама его походка и манеры дали повод думать, что предпринимается что то серьезное.

— Немедленно к штабу полка пулеметы. В два счета! Со стороны Пороховыхъ заводовъ идет полк, надо разогнать во чтобы то ни стало.

Блеснули стекла пещере, скользнула презрительно—равнодушный взгляд по мѣ... Повернулся и ушел...

А сердце так и застучало тук, тук...

Толпа, пулеметы, разстрѣль... И не вѣрилось, что онъ будетъ приведенъ, что изъ него будутъ стрѣлять...

А между тѣмъ: „Разогнать во что бы то ни стало!“—это такъ ясно, такъ опредѣленно.

Работа въ штабахъ шла нервно.

Каждого проходившаго изъ города старались использовать.

Ночь вѣчеръ пришла одна изъ канцеляристовъ изъ города. Сразу окружили...

„Залпы... Самъ слышалъ... вчера холостыми, а сегодня слышно боевые...“

И сразу стало тяжело, тяжело...

Боже, ужели опять будетъ тоже, что тогда, 10 лѣтъ назадъ? Неужели снова будетъ литься народная кровь?

Не вѣрилось, не хотѣлось вѣрить, а между тѣмъ что-то тяжелымъ камнемъ давило сердце...

Вечеромъ, вѣрше ночью, я

остался одинъ, дежурить.

Командиръ шатался попрежнему. звонилъ по телефону, ругалъ за то, что хорошо, и за то, что дурно; послѣднее приказаніе онъ далъ въ 3 ч. ночи. Въ приказахъ говорилось, чтобы всѣ ротные и батальонные командиры сошлись на совѣщаніе въ 5 час. утра.

Какъ потомъ передавалъ мнѣ знакомый офицеръ, на собраніи особенно боевымъ показали себя командиры полка:

„Стрѣлять безъ пошаты! Упадешь первый рядъ—стрѣлай по второму, упалъ и этотъ—бей третій!“ и т. д.

Одинъ изъ офицеровъ, бывшихъ на собраніи изъ числа приспѣшниковъ командира, говорилъ, придя послѣ совѣщанія въ канцелярію:—Теперь они станутъ на работы, а если не станутъ—то мы имъ покажемъ...

III

Наконецъ, наступило утро 27 го.

Кое какъ дотянулъ я до 9 ч. и ушелъ сдать Суточное дежурство, выкрики, телефоны, распоряженія,—все это утожило до невѣроятности.

Не хотѣлось даже ничего думать и все казалось безразлично.

Надежды на что-либо хорошее не было.

Между тѣмъ газеты не вышли снова. Въ городѣ началось тоже, что и вчера.

Однако Хабаловъ рѣшилъ пустить въ этотъ день всѣ свои резервы, рѣшилъ мобилизовать все...

Въ этотъ день на заборахъ Петрограда появились „прокламаціи“ Хабалова, призывающія нежелающихъ работать на заво-

дахъ къ явкѣ къ В. Н., для отправления или для принятія ихъ въ войска.

Это было послѣднее Хабаловское возваніе, которому уже никто не вѣрилъ...

Скоро распространился слухъ, что Волынский гвардейскій полкъ перешелъ на сторону народа.

Какъ то не вѣрилось всеумою... Страшно было, чтобы это не явилось уткой...

Къ тремъ часамъ дня стало извѣстно, что къ нашему полку идетъ четыре полка, чтобы снять и нашъ полкъ, чтобы и онъ присоединился къ движенію.

Съ этого времени въ полку суматоха поднялась невѣроятная.

Первоначально было отгано чрезвычайно глупое распоряженіе закрыть столами окна, въ полковой канцеляріи. Учебная команда была посажена въ засаду.

Десять командиръ не зналъ что дѣлать.

Въ это время къ нему пришелъ бывший раньше командиръ полка, жившій въ нашемъ же полку и принимавшій должность помощника бригаднаго.

Дѣло сейчасъ же пошло въ обратную сторону.

Приказано было не оказывать никакого сопротивленія. Пулеметы сняли съ колокольни (они такъ были тамъ). Всѣ караулы—сняли.

Всѣ ждали возставшихъ полковъ...

Время проходило, а между тѣмъ никто не приходилъ.

Уже вечеромъ, часовъ въ 5, верхомъ на лошади прискакалъ „Литовець“. Молодой, красивый—онъ произвелъ сильное впечатлѣніе своимъ боевымъ и свободнымъ ви-

домъ. Онъ сказалъ командиру полка, что нужно присоединиться, что только нашъ полкъ остался, что всѣ уже возстали.

Послѣ доклада командиру онъ выбѣжалъ въ канцелярію и крикнулъ, обступившимъ его солдатамъ:—Николай уже не царствуетъ!

Всѣ повалили за нимъ. На площади онъ еще сказалъ нѣсколько словъ; отвѣтомъ было громкое „ура!“

Этотъ литовець рѣшилъ все дѣло...

Мнѣ и до сихъ поръ помнится его молодое, со свѣжимъ румянцемъ, безусое лицо, потъ, выступившій на лбу, сбита на бекрень фуражка, прицѣпленная къ боку офицерская шапка...

„Ура“ скоро перекинулось дальше, на роты и скоро почти весь полкъ, потребовавъ музыку, двинулся къ Таварическому дворцу.

Офицерство сразу не пошло, а собралось сначала на совѣщаніе въ офицерскомъ собраніи.

Арестованные всѣ были выпущены изъ гаузахты.

Сейчасъ же послѣ присоединенія полка жизнь потекла очень быстрымъ темпомъ и очень живо.

Скоро дворъ полка наполнился рабочими, начались импровизированные митинги.

Около воротъ собралась толпа и рабочій съшли разяснить смыслъ совершающихся событій.

Сразу во всемъ полку почувствовалось что-то теплое, пріятное, свободное... Какъ будто тысяча пудовъ снала съ плечъ...

Всѣ ворота—настежь и странно какъ то было, что нѣтъ въ воротахъ постоянныхъ „полицейскихъ“ съ красными повязками

ЖУРНАЛЪ утренняго засѣданія 52 Очереднаго Гадячскаго Уезднаго Земскаго Собранія 11 октября 1916 г.

№ 11.

(Продолженіе.)

Соглашаясь съ докладомъ Управы, Собраніе постановило:

1) утвердить выдачу пособій на леченіе Поратую, Сиваку, Козаченко и Ивашки;

2) отклонить ходатайство учительницы Бондарчукъ о выдачѣ ей пособія на леченіе;

3) выдать фельдшерницѣ Либченко единовременное пособие въ размѣрѣ 50 руб. изъ имѣющихся остатковъ, т. к. Либченко перенесла тяжелую форму сыпного тифа, заболѣвъ при исполненіи своихъ служебныхъ обязанностей;

4) ассигновать по смѣтѣ 1917 г. въ распоряженіе Земской Управы 200 руб. для выдачи изъ нихъ въ 1917 г. земскимъ служащимъ пособій на леченіе.

Председателемъ Управы доложена и Собраніемъ утверждена смѣта расходовъ по § XIII.

Отчисленіе на образованіе запасной суммъ 4322 руб. 14 коп.

Гласный В. С. Барсуковъ докладываетъ, что имъ разсмотрѣны составленныя Управой справочныя цѣны на рабочіе и матеріалы на 1917 г. и что при разсмотрѣніи цѣнъ онъ руководствовался справочными цѣнами за предыдущіе 1912, 1913, 1914, и 1915 годы, и, принявъ во вниманіе надорожаніе цѣнъ на матеріалы и рабочія силы, въ процентномъ отношеніи нѣсколько повысилъ цѣны на 1917 г.

Собраніе единогласно постановило: утвердить справочныя цѣны на рабочіе и матеріалы на 1917 г., согласно измѣненіямъ, сдѣланнымъ гл. В. С. Барсуковымъ въ представленномъ Управой проектѣ.

Прочитавъ докладъ № 75 „съ представленіемъ Указа Правительствующаго Сената по поводу обложенія Венрикскаго сахарнаго завода“.

Собраніе постановило принять настоящій докладъ къ свѣдѣнію.

Прочитавъ докладъ № 76 „съ представленіемъ заявленія действительнаго статскаго совѣтника В. К. Синистрова объ измѣненіи срока взноса земскихъ налоговъ въ зависимости отъ времени полученія плательщиками окладныхъ листовъ“.

Гласный Е. К. Кондратенко говоритъ, что окладные листы задерживаются полиціей, а между тѣмъ полиція получаетъ отъ земства разясненія. Слѣдовало бы предложить полиціи вручать окладные листы къ сроку.

Гласный П. И. Фесикъ поддерживаетъ это предложеніе и находитъ нужнымъ просить и Управу тоже своевременно заканчивать писаніе

окладныхъ листовъ и о времени ихъ выпуска сообщать черезъ земскую газету.

Собраніе постановило: 1) оставить прежній срокъ взноса земскихъ налоговъ и 2) просить чиновъ полиціи вручать окладные листы къ сроку.

Прочитавъ докладъ № 77 „ходатайство винокуренныхъ заводчиковъ объ исключеніи земскаго налога съ винокуренныхъ заводовъ, ввиду ихъ бездѣйствія въ настоящемъ 1916 году“.

Гласный П. И. Фесикъ проситъ принимать такую же мѣру и ко всемъ торгово-промышленнымъ заведеніямъ, кирпичнымъ заводамъ и мельницамъ. Разъ заведеніе не функционируетъ, то оно не должно облагаться, независимо отъ того, будетъ ли разобрано внутреннее устройство и механизмы или нѣтъ.

Председатель Управы Ф. И. Мельничковъ объясняетъ, что разъ Управѣ извѣстно, что заведеніе въ теченіе года не функционировало, то сборы съ него исключаются, но на слѣдующій годъ торговое заведеніе опять облагается, т. к. предполагается, что оно можетъ функционировать.

Собраніе постановило: 1) утвердить докладъ Управы и исключить начисленные по раскладкѣ 1916 г. на винокуренные заводы земскіе сборы въ суммѣ 2704 р. 53 к. внести ихъ въ расходную смѣту, а объ исключеніи Губернскихъ сборовъ въ суммѣ 736 руб. 58 коп. сообщить Губернской Земской Управѣ и 2) просить Земскую Управу представлять Собранію списокъ всѣхъ торгово-промышленныхъ заведеній, не работающихъ въ теченіе года, земскіе сборы за которыхъ подлежатъ исключенію.

Гласный В. С. Барсуковъ вноситъ предложеніе о томъ, чтобы фельдшеръ земскаго зубо-лечебнаго кабинета былъ освобожденъ отъ работы при больницѣ или лазаретѣ, дабы онъ имѣлъ возможность принимать больныхъ и въ утренніе часы, если же фельдшеръ при больницѣ необходимъ, то на содержаніе его нужно внести специальную ассигновку.

Собраніе постановило: 1) просить Управу урегулировать вопросъ о земскомъ зубо-лечебномъ кабинетѣ и 2) ассигновать по смѣтѣ 1917 г. 600 руб. на организацію земскаго зубо-лечебнаго кабинета.

Прочитавъ докладъ № 78 „объ отсрочкѣ уплаты земскихъ сборовъ до возвращенія лицъ призванныхъ въ действующую армию“.

Собраніе постановило: предоставить этотъ вопросъ на усмотрѣніе Управы.

Прочитавъ докладъ № 79 „о пониженіи оцѣнки водяной мельницы, принадлежащей кр. соб. с. Смирновой Игнатъ и Пантелеймону Дубовикамъ“.

Собраніе постановило: произвести переоцѣнку мельницы Дубовиковъ.

(Продолженіе слѣдуетъ).

на руках, которые шагу не давали сблать без „увольнительной записки“.

Съ самого же начала, послѣ приѣзда Литовца, стало известно откуда-то, что нашихъ тридцать солдатъ арестованы и сданы въ мѣстномъ „Охтѣвскомъ участкѣ“.

Сейчасъ же человекъ около 200 съ ружьями и боевыми патронами пошли сражаться съ полицейскими за своихъ. Солдатъ только, вѣроятно, тамъ уже не было. Наши подошли къ участку, окружили его, залегли и открыли стрельбу пачками.

Было уже темно.

Стрѣльба на „Охтѣ“ дѣйствовала какъ то возбуждающе... Изъ города тоже доносились выстрѣлы.

Всѣ куда-то сѣли, что-то говорили, дѣлились мнѣніями...

Газетъ не было и вообще ничего печатнаго, а ходили только устные слухи. Говорили, что въ Думѣ образовалось новое правительство... По подробно ничего никто не знаетъ.

Относительно числа оставшихся войскъ тоже ничего не было известно. Наверное знали только за Литовскій и Волыскій полкъ.

Хотя позиция была не совсемъ ясна, хотя наши полкъ и остальные оставшіе могли еще понасть въ оппозицію къ остальнымъ войскамъ Петрограда,—но почему то не было страшно, почему то казалось, что жребій брошенъ вѣрно, что никто не подниметъ руку на своего брата и вѣрѣть съ тѣмъ ясно чувствовалось, что назадъ не можетъ быть возврата, что на задѣ ожидается только высадка, или разстрѣлъ.

Сельское хозяйство.

Поставка махорки.

Уполномоченнымъ по продовольствію получено телеграфное извѣщеніе объ установленіи министерствомъ земледѣлія для Полтавской губ., на случай отсутствія болѣе выгодныхъ добровольныхъ соглашеній, слѣдующей твердой цѣны на махорку: съ влажностью до 20 процентовъ и сорностью до 4 х франко вагонъ, съ унаковкой, безъ акциза—16 рублей 50 коп. за пудъ. Срокъ дѣйствія указанной цѣны—съ 1 марта по 1 сентября т. г. Въ случаѣ несогласія фабрикантовъ на указанныя условия, предоставляется право реквизиціи, со скидкой въ 15 процентовъ.

Къ весенней подкормкѣ пчелъ. Для подкормки пчелиныхъ семей Полтавской губерніи, которая весной сего года будетъ въ томъ нуждаться, управленіемъ дѣлами особаго совѣщанія по продовольственному дѣлу разрѣшено израсходовать 3000 пудовъ сахара. Согласно разрѣзкѣ, данной Полтавскимъ губернскимъ обществомъ пчеловодства, г. уполномоченнымъ по продовольствію и инспекторомъ сельскаго хозяйства въ Полтавской губерніи сдѣлано соответствующее распоряженіе о полученіи каждой уездной земской управой причитающейся на уездъ части 3000 п. сахара, отпущеннаго на всю губернію, для раздачи за наличный расчетъ, пчеловодамъ, нуждающимся

въ весенней подкормкѣ голодающихъ пчелиныхъ семей. По разрѣзкѣ на уездъ причитается известное количество сахара къ тому уѣзду; Гадячскому—200 пудовъ.

За полученіемъ такого сахара пчеловоды должны обращаться въ подлежащія уѣзныя земскія управы, за исключеніемъ Полтавской уѣздой управы, которую замѣнило въ этомъ дѣлѣ Полтавское губернское общество пчеловодства. Право на полученіе сахара должно быть доказано удостовѣреніемъ, выданнымъ пчеловоду отъ мѣстныхъ властей о количествѣ имѣющихся у него пчелиныхъ семей. Установленіе количества сахара, разрѣшеннаго на каждую семью, зависитъ отъ упомянутыхъ уѣздныхъ управъ и Полтавскаго общества пчеловодства, по принадлежности. Во всякомъ случаѣ, норма выдаваемого сахара не будетъ превышать 3 фунтовъ на каждую пчелиную семью.

ТЕЛЕГРАММЫ.

(Петроградск. Телегр. Агентства.)

Дѣйствія летчиковъ. Наши артиллерійскіе огонь сбитъ германскій самолетъ, упавшій въ районѣ Гуря—Гумора; два офицера-летчики взяты въ плѣнъ. Экваторіаль германскихъ самолетовъ сбрасывала бомбы на Селетино, Молдову и Кимполунгъ.

СООБЩЕНІЕ ИЗЪ СТАВКИ.

Западный фронтъ. На Свенцянскомъ направленіи, въ районѣ къ сѣверо-востоку отъ Подушишки, противникъ велъ по нашимъ позиціямъ интенсивный артиллерійскій огонь. Въ различныхъ участкахъ фронта группы противника съ бѣлыми флагами пытались подходить къ нашимъ окопамъ, но были разогнаны нашей артиллеріей. Сѣверо-западнѣе и западнѣе Славянтичъ [15 вер. южнѣе Бржежанъ] нами удачно взорванъ горнъ съ цѣлю прекратить минныя работы противника. На остальномъ фронтѣ обычная перестрѣлка и поиски развѣдчиковъ.

Румынскій фронтъ. Въ долину Рейтеосъ пѣхота противника подъ прикрытіемъ артиллерійскаго огня повела было наступленіе, но заградительнымъ огнемъ загнана обратно въ свои окопы. На остальномъ фронтѣ перестрѣлка, поиски развѣдчиковъ и дѣйствія летчиковъ.

Кавказскій фронтъ. У Омара (сѣверо-западнѣе Хамкиня) наши передовыя части переправились было черезъ Радназъ, но послѣ контръ-атаки турокъ принуждены были возвратиться обратно. На остальномъ фронтѣ перестрѣлка.

Дѣйствія летчиковъ. Въ районѣ д. Бортинки (20 верстъ сѣверо-восточнѣе Барановичей) спустился германскій самолетъ; аппаратъ сгорѣлъ; летчики взяты въ плѣнъ. Сѣверо-западнѣе ст. Вилейки и въ районѣ восточнѣе Кисселіна [Владимиро—Волынское направленіе] нашими противъ самолетными батареями сбито два германскихъ самолета; аппараты сгорѣли; летчики взяты въ плѣнъ.

Парижъ. 23 апрѣля. (Офици

альное дневное сообщеніе). Къ сѣверо-востоку отъ Суассона германцы втеченіе ночи большими силами предпринимали многочисленныя контръ-атаки на позиціи, захваченныя нами вчера; бой отличался ожесточенностью въ районѣ Лаффо, къ сѣверу отъ фермы Руалшанъ, къ сѣверу отъ Броанъ—Ланнуза и къ сѣверо-востоку отъ Скри. Повсюду усиленіе германцевъ сломлено и водамъ штурмуемыхъ отброшены нашимъ огнемъ и штыками. Мы удержали въ полной неприкосновенности все наше прибрѣтеніе. Наши войска укрѣпляютъ захваченную мѣстность и утверждаютъ. Германцы понесли кровавыя потери какъ въ вчерашнихъ бояхъ, такъ и въ ночныхъ контръ-атакахъ. На Сомѣ военная операція 21 и 22 апрѣля проводилась въ связи съ операціями британцевъ и дала намъ возможность овладѣть большей частью горнаго хребта Шменъ-де-Дамъ, на фронтѣ протяженіемъ болѣе 30 километровъ. Въ настоящее время общая цифра захваченныхъ нами плѣнныхъ достигаетъ 5500 чел., изъ нихъ 150 офицеровъ, среди которыхъ нѣсколько батальонныхъ командировъ. Нами захвачено 7 орудій, изъ нихъ нѣсколько крупнаго калибра. Къ сѣверо-западу отъ Рейкса и въ Шампани происходила ожесточенная артиллерійская перестрѣлка. Мы овладѣли опорнымъ пунктомъ къ западу отъ горы Корнилье и послѣ горячихъ боевъ отразили 2 нападеныя на наши траншеи въ районѣ Монго. Внезапное нападеніе германцевъ въ направленіи Мезонъ-де-Шампани потерпѣло полную неудачу. На остальномъ фронтѣ ничего значительнаго.

Парижъ. 24 апрѣля. (Дневное официальное сообщеніе). Въ теченіе вчерашняго вечера и ночью германцы произвели атаки въ районахъ сѣверо-восточнѣе Суассона. Бой, принявшій ожесточенный характеръ, кончился успѣшно для нашихъ войскъ, побѣдосно выдержавшихъ самыя ожесточенныя штурмы противника и всюду сохранившихъ позиціи. Германскія войска, попавшія подъ обстрѣлъ нашей тяжелой и легкой артиллеріи и подъ огонь пулеметовъ, понесли значительныя потери, а ихъ мы увеличили числомъ взятыхъ нами плѣнныхъ, превышающимъ въ настоящее время 6200 чел. Общее число плѣнныхъ, взятыхъ французами въ сраженіи, начавшемся 22 апрѣля достигаетъ 29 тысячъ человекъ.

Парижъ. 24 апрѣля (Официальное вечернее сообщеніе). Къ сѣверо-востоку отъ Суассона мы завершили нашъ вчерашній успѣхъ, расширивъ занятую нами территорию, и частными операціями завладѣли важными опорными пунктами. Во время одной изъ атакъ германскій батальонъ, попавъ подъ нашъ огонь, отхлынул въ безпорядкѣ, оставивъ на мѣстѣ большую часть своего состава. Число сосчитанныхъ до сихъ поръ плѣнныхъ достигаетъ 6100 чел. Одинъ изъ нашихъ армейскихъ корпусовъ, дѣйствовавшій къ сѣверу отъ Бранлануа, захватилъ только собствен-

ными силами 1800 плѣнныхъ, занявъ неприступную линію укрѣпленій на протяженіи 4 километровъ.

Лондонъ. 24 апрѣля. (Официальное сообщеніе Британской кавалеріи). Франція. Корреспондентъ Рейтера при французской арміи сообщаетъ, что двѣ трети германской арміи сосредоточены во Франціи. Можно предполагать, что полный составъ германской арміи—219 дивизій, изъ нихъ—143 на западномъ фронтѣ, остальные—на русскомъ, румынскомъ и македонскомъ фронтахъ. Если кампанія затянется нѣсколько недѣль, германскій фронтъ въ Россіи будетъ значительно ослабленъ. Потери неприятеля въ апрѣлѣ на французскомъ фронтѣ убитыми, взятыми въ плѣнъ и ранеными достигаютъ 200 тысячъ человекъ.

Отвѣтственный редакторъ

Ф. И. Мельниковъ.

ОБЪЯВЛЕНІЯ.

Гадячской Уѣздной Земской Управы получены для продажи одинъ вагонъ (110 боченковъ) Норвежскихъ (рѣзанныхъ) сельдей.

Сельди будутъ отпускаться сельскимъ потребительскимъ обществамъ и частнымъ лицамъ только боченками по цѣнѣ 113 руб. за боченковъ.

Желающихъ прибрѣсти сельди Управа проситъ обращаться въ Бухгалтерію Управы.

3—3

Продается корова

тельная на шестомъ мѣсяцѣ съ теленкомъ, или безъ—по желанію, молоко очень хорошее.

Тамъ же продается рессорная телѣжка съ мягкой подушкой, малодержанная. Полтавская улица, д. № 7. № 30 3—3

Объявленіе.

Пчелъ въ колодахъ и рамочныхъ ульяхъ желаю купить въ большой и маленькой партіи.

Сообщить И. П. Тихоновичу, Гадячъ, Земская больница, для директора Пчелынского товарищества.

№ 14

10—6

ІВАН ЗАРЕЦЬКИЙ – ЛЮТЕНЧАНИН, ЗНАНИЙ НА УВЕСЬ СВІТ

У цьому році виповнюється 167 років від дня народження відомого українського керамолога, археолога, колекціонера, музеолога, геолога, дослідника гончарства Полтавського краю, фотографа, художника та збирача української старовини Івана Антоновича Зарецького.

Упродовж життя Іван Антонович входив до багатьох престижних наукових об'єднань та інституцій. На сьогодні його праці залишаються визнаним авторитетом у питаннях історії керамологічної думки в Україні.

Учений зібрав першу в Україні колекцію кераміки, матеріалів, гончарських інструментів, започаткував фіксування професійної гончарської лексики, уперше сфотографував технологічні процеси гончарства та побут майстрів. За його участі в Опішному було відкрито першу Зразкову гончарну майстерню, якою він певний час керував. Крім того, Іван Зарецький розробляв плани роботи гончарних майстерень: обстежував родовища глини на наявність сировини для виготовлення побутової та будівельної промислової кераміки.

Іван Антонович Зарецький народився у квітні 1857 року в містечку Лютецька Гадяцького повіту в родині заможного козака Заріцького, де й мешкав до кінця 1870-х років.

Життя вченого проходило у складних умовах. Самотужки опанував освіту, не закінчив навіть початкової школи, але досяг широких і ґрунтовних знань, особливо в галузі природознавства та історії. Він навіть освоїв мистецтво фотографії, мав талант рисувальника і розумівся на музиці.

І. А. Зарецький ще із самого дитинства цікавився місцевими курганами, котрі розкопували з метою добування селітри, колекціонував знахідки минулщини. Любов до старожитностей Іван Антонович успадкував від свого батька, про якого, на жаль, відомостей немає.

Ще замолоду Іван Зарецький почав досліджувати гончарні промисли Полтавщини, проводив археологічні розвідки на території тодішньої Харківської губернії та аналіз обстеження поселення скіфського часу. Як зазначає у своїй праці «Племена скіфського часу на Ворсклі» (1967) відомий археолог, дослідник пам'яток скіфської епохи Г.Т. Ковпаненко, тут І. Зарецький знайшов до двох тисяч наконечників скіфських стріл, що неабияк збагатили його колекцію. Під час розкопок він ретельно замальовував знахідки, порядок їхнього розташу-

вання в похованні та вів щоденник.

Археологічні збірки Зарецького «відкрили» так звану Бондарихинську культуру, яка засвідчила міграцію населення із Правобережжя у Поворскля наприкінці VIII ст. до н. е.

Також Іван Антонович брав участь у геологічній експедиції професора О.В. Гурова, котрий досліджував Полтавщину. Маючи досвід краєзнавчої діяльності, проводячи аматорські археологічні розвідки та розкопки на території нашого краю, Іван Зарецький не міг не долучитися до діяльності Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства, котрий відкрився у 1889 році.

Іван Зарецький

За свідченнями самого етнографа, від цього часу й до 1910 року дослідник активно брав участь у формуванні археологічних та етнографічних колекцій, не маючи посади. Лише з 1910-го, із розширенням в установі штатного розпису, Зарецький упродовж двох років був помічником завідувача музею. Завдячуючи йому вищезгадана установа поповнилася експонатами з археології, історії, етнографії. Краєзнавець уфундував зразкову гончарну майстерню в Опішні (1894 р.) та заснував у Полтаві фарфорове виробництво. Також Іван Зарецький брав участь у дослідженнях і збереженні всевітньо відомого Малоперещепинського скарбу 1912 р. та підготовці першої наукової праці про цю пам'ятку.

Активна науково-дослідницька робота І. Зарецького звернула на себе увагу Полтавського губернського земства, яке доручило йому вивчення сучасного стану гончарного промислу губернії. Для максимально повного з'ясування керамологічної проблематики в польових умовах учений спеціально підготував власну програму, котру невдовзі було доповнено й затверджено діячами земської управи. Також керамолог намагався простежити збережені історичні зв'язки між сучасним і стародавнім гончарством, особливостей форм і декору, ареалів збуту виробів і гончарської звичаєвості.

На жаль, за браком часу, як зазначив сам дослідник, йому не все задумане вдалося здійснити, хоча зібрані ним керамологічні матеріали й донині не втратили свого наукового значення.

Також за часи своїх експедицій, дослідник зібрав і передав до Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства близько 400 традиційних гончарних виробів.

Таким чином Іван Зарецький сформував першу в Україні велику експозиційну колекцію народної кераміки і передав до музею 35 зразків глини, 46 креслень гончарних інструментів та 25 фотографій із зображеннями технологічних процесів гончарного виробництва.

Науковим результатом обстеження Зарецьким 18 гончарних осередків Полтавської губернії стали унікальні керамологічні відомості про економічний стан кустарного промислу, технологію виготовлення і оздоблення глиняних виробів, пристрої, інструменти гончарного виробництва, місця збуту готової продукції та побут гончарів.

Учений власноручно і достатньо професійно замальовував усі гончарні інструменти, різновиди посуду тощо. Він фактично започаткував формування нового типу керамологічних джерел – графічних малюнків за матеріалами польових.

Опублікував 13 наукових праць, які одержали високу оцінку. Свої статті друкував у газетах та журналах. Близькучу рецензію мала праця «Про значення української літератури для народу і про українську мову».

На жаль, Іван Зарецький покинув батьківщину, але упродовж усього життя не полишав археологічної діяльності, дослідження, та навіть помер під час археологічних розкопок.

Архівні матеріали вченого свідчать про те, що він багато часу приділяв геологічним розвідкам. Ним були відібрані унікальні й найкращі екземпляри опішнянської кераміки, які не тільки для нього мали вкрай важливе значення, а й для наступних дослідників – керамологів, художників, краєзнавців тощо. Не одне покоління науковців послуговується збіраною ним інформацією.

Сучасні дослідники завдячують Івану Антоновичу Зарецькому за вагомий внесок у розвиток вітчизняної керамології, археології, етнографії і музеєзнавства. Його праці не втратили свого значення й нині.

*Ірина Чемерис,
завідувачка історико-природничим
відділом ГІКМ*

Початок на першій сторінці

У кожному регіоні вінок мав свої особливості чи істотні відмінності. Характерним весільним атрибутом Середнього Подніпров'я, до якого входила і Полтавщина, був чубатий вінок. Період його створення і використання відноситься до середини ХІХ – початку ХХ ст.

У календарі проекту «Щирі. Свята 2019» натрапили на інформацію про те, що чубатий вінок отримав таку назву, бо містив «чубчики» із нитки-сухозлітки.

Процес виготовлення полтавського чубатого вінка був нешвидким, адже сплітався виріб із великої кількості вовняних кульок або нитчастих помпонів. Іменувалися вони балабонами. При цьому використовували як однотонні так і кольорові нитки. Додавали у ряди і окремі «окаті» помпони, що зовні скидалися на людське око. Для цього у центрі балабона ниткою іншого кольору виділяли коло, такий собі образ зіниці, що мав слугувати як протидія напущу чи зуроченню.

Кріпилися елементи до металевого каркасу. Найчастіше вінки мали два ряди, якщо кульки були великі за розміром, а із дрібнішими доплітали третій – найвищий. Композиційний акцент у звитому чубатому вінку зосереджували спереду.

До м'яких складових додавали паперові квіти, парафінові прикраси, поодинокі намистинки і навіть фольгу, а також гусяче або павичеве пір'я. Саме воно прикрашало краї конструкції і прикривало ряд нижніх балабонів позаду.

Такі вінки були кількаярусними, важкими і об'ємними. Оскільки утримати їх на голові протягом довгого часу було тяжко (бо тисли скроні і змінювали нахил), то під обід вінка дівчати підкладали «кобилку» – кільцеподібний цупкий шмат картону чи тканини, обмотаний стрічками.

Ззаду до вінка могли кріпитися вільні 12 стрічок різного кольору. Тринадцяту – білу або небесно-блакитну вкладали лише у випадку якщо дівчина була сиротою. Дещо пізніше з'явилася мода на прикрашання чубатих вінків восковиками – квітами або листочками. Інколи у одному виробі налічувалося близько 500 восковиць.

Високі ошатні вінки додавали молодій образу царівни або навіть святої. Утворений ареал навколо голови виглядав

майже як над ликами праведників. Інколи знятий із нареченої вінець поміщали до кіоту вінчальної ікони і зберігали там протягом усього життя. Окрім традиційного значення весільний вінок був ще й символом багатства, продовження роду і процвітання у родині.

Одночасно з чубатими або вінками із живих квітів наприкінці ХІХ ст. на Полтавщині побутували ще й вінки з паперових квітів ідентичної форми. Техніка виготовлення їх нескладна. На тверду округлу основу із гнучкого прутика прикріплювали паперові кошиці – рожі, мальви. Допоміжними матеріалами були нитки або тонкий дріт.

У модерновому ХХІ столітті полтавські чубаті вінки продовжують цікавити не лише етнографів і дослідників старовини. Видозмін і окремих доповнень вінки зазнали завдяки майстрам народного мистецтва і аматорам. Саме вони відіграли вагомий роль у реставрації і популяризації цього дівочого атрибуту. У процесі творення до вінків додають власних, подекуди авторських оздоб, вивисують окремі яруси, урізноманітнюють елементи, удосконалюють техніку виконання.

Так у Гадяцькому історико-краєзнавчому музеї завідувачем фондів Людмилою Попович було відтворено один із варіантів полтавського чубатого вінка. У процесі його виготовлення використано понад 1300 метрів ниток, що зайняло пів

Людмила Попович, зберігач фондів музею, за роботою

року праці. Нині цей експонат посідає одне з цільних місць у експозиції кімнати «Етнографія» і слугує чудовим доповненням до гадяцької сорочки, технологію і вишивку якої минулоріч було внесено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. Завдяки сучасним реплікам на основі давніх варіантів полтавські чу-

баті вінки посідають хоч скромне, але окреме місце у чисельній кількості елементів жіночого народного строю.

**Марія Рахмун,
старша наукова
співробітниця ГІКМ**

Початок на другій сторінці

«Вона все казала: «Як умру, щоб коло діда поховали». Там і зараз хрести стоять, – говорила Марія Величко. – Ми як їздили в гості, то завжди там квіти росли...»

Із розповідей батьків пані Марія знає, що людей у селі тоді вимерло багато. За даними Національної книги пам'яті жертв Голодомору Полтавської області, у Лютенських Будищах загинуло від голоду 99 осіб, імена 59 вдалося встановити. І цей мартиролог, вочевидь, є далеко неточним. По селу Власівка, де мешкала родина тітки Олени, згадано лише дві вимерлі сім'ї, та серед них немає ні тітчиних дітей, ні чоловіка, який загинув у Зінькові, коли пішов міняти намисто на харчі. Тож у пошуковців попереду ще багато роботи...

**Роман Молдавський,
старший науковий співробітник
Національного музею
Голодомору-геноциду**

Відповідає за редакцію –
Олексій Новіков

Наступне число газети «Рідний край» вийде 11 травня 2024 року

Рік видання
1 (15-й)

52 числа
на рік

ОПОВІСТКА

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПІДПИСКА на 2024 рік

НА «РІДНИЙ КРАЙ»

Передплатний індекс **78394**

Газета виходить **один раз** на тиждень

1 місяць – 58 гривень;
2 місяці – 116 гривень;
3 місяці – 174 гривні;
6 місяців – 348 гривень;
Рік – 696 гривень.

Вартість предплати з урахуванням послуг Укрпошти. Із питань передплати звертатися до редакції та відділень Укрпошти. При оформленні передплати в редакції знижка 10 %

РІДНИЙ КРАЙ

Виходила з 1906 по 1919 роки, відновлена у 2024 році

Засновник – Товариство з обмеженою відповідальністю «Редакція газети «Рідний край». Газета Гадяцького земства» Ідентифікатор медіа № R30-01967 від 04 грудня 2023 р. Передплатний індекс «Рідного краю» **78394**

Адреса в Інтернеті: <https://www.facebook.com/groups/grk2024>
Адреса редакції: 01001, Київ, вул. Софіївська, 23, офіс 2
Телефони: (044)279-22-73, (050)505-52-56
e-mail: 45338202@mail.gov.ua
«Рідний край» виходить раз на тиждень, у вівторок
Загальний наклад номера 500 примірників
(Перший завод 300 примірників)
УДК 908(477.53) (054) P49
ISSN 2786-9237 (print)
Електронна версія газети поширюється на умовах ліцензії CC BY-SA 4.0.

Листування з читачами тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність інформації та реклами несуть автори та рекламодавці.
Набрано і зверстано у ТОВ «Редакція «РК. ГГЗ»
Надруковано у КП «Видавництво «Гадяч»
Гадяцької міської ради
Замовлення №16/